

Biblioteka

„dereta vam predstavlja...”

Urednik izdanja

Aleksandar Šurbatović

Naslov originala

Madeleine Thien

DO NOT SAY WE HAVE NOTHING

Canada Council Conseil des arts
for the Arts du Canada

We acknowledge the support of the Canada
Council for the Arts for this translation.

Copyright © 2016 Madeleine Thien
Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2021

NEMOJ REĆI DA NEMAMO NIŠTA

MADLEN TIJEN

Prevod sa engleskog
Vesna Stojković

Beograd
2021
DERETA

Za moju majku, oca, Ketrin i Ravija

P R V I D E O

Postoji hiljadu načina da živiš. Ali koliko ih je vama dvoma poznato?

DŽANG VEJ, *Drevni brod*

Od svih slika kojima su bili načičkani zidovi pećine, najraskošniji i najzamršeniji bili su prizori raja.

KOLIN TJUBRON, *Senka puta svile*

1

U jednoj godini, otac nas je dvaput ostavio. Prvi put, kako bi okončao svoj brak, a drugi kada je sebi oduzeo život. Te 1989. godine majka je odletela u Hong Kong i sahranila mog oca na groblju nedaleko od kineske granice. Potom, onako rastrojena, pohitala je kući u Vankuver, gde sam ja bila sama. Bilo mi je deset godina.

Evo čega se sećam:

Moj otac ima privlačno lice koje ne stari; on je ljubazan, ali melanholičan čovek. Nosi naočari bez okvira, pa izgleda kao da stakla lebde tik ispred njega, poput tanušnih zavesa. Njegove tamnosmeđe oči su oprezne i nesigurne, ima samo 39 godina. Moj otac se zove Đang Kaj i rođen je u malom selu pored Čangšaa. Kasnije, kada sam saznala da je moj otac bio čuveni koncertni pijanista u Kini, setila bih se kako bi mu prsti lupkali po kuhinjskom stolu, kako bi tapkali po radnim površinama i po nežnim rukama moje majke, sve do vrhova prstiju, što je nju izluđivalo a mene silno uveseljavalo. On mi je nadenuo kinesko ime Đang Li-ling i englesko Mari Đang. Kada je umro, bila sam još dete i tih nekoliko uspomena, ma koliko nepotpune, ma koliko netačne, bile su sve što sam imala od njega. Nikada ih se nisam odrekla.

U svojim dvadesetima, tokom teških godina nakon što su mi oba roditelja preminula, život sam svesrdno posvetila brojevima – zapažanju, pretpostavljanju, logici i dokazivanju, instrumentima

koje mi matematičari možemo ne samo da tumačimo već i da jednostavno opišemo svet. Prethodnih deset godina radila sam kao profesorka na Univerzitetu Sajmon Frejzer u Kanadi. Brojevi su mi omogućili da se krećem između nezamislivo velikog i čudesno malog; da živim život koji je bio daleko od mojih roditelja, njihovih problema i neostvarenih snova i, kako sam verovala, koji je bio moj.

Pre nekoliko godina, 2010, dok sam šetala Kineskom četvrti u Vankuveru, prošla sam pored prodavnice koja je prodavala DVD-jeve. Sećam se da je pljuštalo i pločnici su bili prazni. Iz dva ogromna zvučnika ispred prodavnice treštala je koncertna muzika, Bahova *Sonata za klavir i violinu br. 4*, privlačeći me snažno kao da me neko vuče za ruku. Kontrapunkt, koji je spajao kompozitora, muzičare, pa čak i tišinu, muzika sa svojim zavojitim talasima tuge i ushićenja, sve je čega sam se sećala.

Osetivši vrtoglavicu, naslonila sam se na staklo.

I iznenada sam bila u kolima sa svojim ocem. Čula sam kako kiša šljiska po gumama i oca kako pevuši. Bio je tako živ, tako voljen, da me je nepojmljivost njegovog samoubistva ponovo rastužila. Moj otac je tada bio mrtav već dve decenije i jedno tako jasno sećanje na njega nikada ranije mi se nije vratilo. Imala sam trideset i jednu godinu.

Ušla sam u prodavnicu. Pijanista, Glen Guld, pojavio se na ekranu: on i Jehudi Menuhin izvodili su Bahovu sonatu koju sam prepoznala. U tamnom odelu, pogrbljen nad klavirom, Glen Guld osluškivao je muzičke obrasce koji su daleko nadilazili ono što je većina nas u stanju da čuje, i bio mi je... tako poznat, poput nekog jezika, sveta koji sam zaboravila.

Te 1989, mojoj majci i meni život se sveo na niz nužnih rutinskih aktivnosti: posao i škola, televizija, hrana, san. Prvi odlazak mog oca poklopio se sa važnim događajima u Kini, koje je moja majka opsesivno gledala na CNN-u. Pitala sam je ko su ti protestanti, a

ona je odgovorila da su to studenti i obični ljudi. Pitala sam da li je moj otac tamo, a ona je rekla: „Ne, to je Trg Tjenanmen u Pekingu.” Demonstracije, na koje je preko milion kineskih građana izašlo na ulice, počele su u aprilu, kada je otac još uvek živeo sa nama i nastavile su se nakon što je otišao u Hong Kong. A onda, četvrtog juna i danima i nedeljama nakon masakra, majka je plakala. Gledala sam je tako noćima. Ba je 1978. prebegao iz Kine i bio mu je zabranjen ulazak u zemlju. Ali su mi ovi prizori bili potpuno nepojmljivi: te haotične, zastrašujuće slike ljudi i tenkova i moja majka ispred ekrana.

Tog leta, kao u snu, nastavila sam sa časovima kaligrafije u obližnjem kulturnom centru, četkicom i mastilom prepisujući stih za stihom kineske poezije. Ali reči koje sam prepoznavala – veliko, malo, devojčica, mesec, nebo (大, 小, 女, 月, 天) – bilo je malo. Otac je znao mandarinski, a majka kantonski, ali ja sam tečno govorila samo engleski. U početku, zagonetka kineskog jezika bila je poput igre, uživanje, ali je počelo ma zabrinjava što gotovo ništa ne razumem. Besomučno sam pisala karaktere koje nisam mogla da pročitam, ispisujući ih sve veće i veće, dok višak mastila ne bi natopio tanki papir i pocepao ga. Nije me bilo briga. Prestala sam da odlazim na časove.

U oktobru su nam na vrata došla dva policajca. Obavestili su nas da je Ba mrtav i da će islednik u Hong Kongu srediti dokumentaciju. Rekli su da je posredi samoubistvo. Od tada je tišina (ču) postala novi stanar naše kuće. Spavala je u ormanu sa očevim košuljama, pantalonama i cipelama, čuvala je Betovenove, Prokofjevljeve i Šostakovičeve note, njegove šešire, fotelju i posebnu šolju. Tišina (閨) se uselila u naše duše i hučala poput okeana u nama dvema. Te zime, Vankuver je bio još sumorniji i vlažniji nego obično, a kiša poput debelog džempera koji nismo mogli da skinemo. Zaspala bih, ubeđena da će me ujutro Ba probuditi kao što je uvek činio, a

njegov glas me trgnuti iz sna, dok se ova obmana nije sjedinila sa gubitkom i bolela još više nego ranije.

Nedelje su polako prolazile, a 1989. je iščezla u 1990. Ma i ja smo uglavnom večerale na kauču, jer za našim trpezarijskim stolom nije bilo mesta. Očevi zvanični dokumenti – raznorazna uverenja, poreske prijave – već su bili organizovani, ali su iskrsavale i neke sitnice. Dok je Ma temeljnije pretraživala stan, pojavljivalo se još papira, muzičke note, pregršt pisama koje je otac napisao ali ih nikada nije poslao („Vrapče, ne znam da li će ovo pismo stići do tebe, ali...”) i sve više svezaka. Dok sam gledala kako se ti predmeti umnožavaju, pretpostavila sam da moja majka veruje da će se Ba reinkarnirati kao list papira. Ili je možda, kao drevni mudraci, verovala da su reči zapisane na papiru talismani i mogu nekako da nas zaštite.

Ma bi mnoge noći presedela među njima, još uvek u svojoj radnoj odeći.

Trudila sam se da je ne ometam. Ostala bih u susednoj dnevnoj sobi i s vremena na vreme čula gotovo nečujno okretanje stranica.

Ču njenog disanja.

Kišu kako se rasprskava i seče niz prozorska stakla.

Bile smo zaustavljene u vremenu.

Pored je iznova i iznova kloparao električni autobus broj 29.

Zamišljala sam razgovore. Pokušala sam da zamislim Ba ponovo rođenog u podzemnom svetu kako, upotrebivši neku drugu valutu, kupuje još jedan dnevnik i stavlja kusur u džep novog kaputa, laki kaput od perja ili možda ogrtač od kamilje dlake, kaput dovoljno čvrst i za nebo i za podzemni svet.

Majka je za to vreme bila zaokupljena traženjem očeve porodice, gde god oni bili, da im saopšti da njihov davno izgubljeni sin ili brat ili stric nije više među živima. Počela je da traži očevog poočima, čoveka koji je nekada živio u Šangaju i koga su znali kao 'Profesora'. Bio je jedina porodica koju je Ba ikada pomenuo. Potraga za informacijama bila je spora i mukotrpana; u to vreme nije bilo mejlova

ili interneta, tako da je Ma bilo lako da pošalje pismo, ali teško da dođe do pravog odgovora. Otac je otišao iz Kine pre mnogo godina i ako je Profesor još uvek živ, sigurno je u dubokoj starosti.

Peking koji smo gledali na televiziji, mrtvačnice i ožalošćene porodice, tenkove koji stoje na raskrsnicama, načičkan puškama, bio je potpuno drugačiji od onog koji je znao moj otac. A opet, pomislim ponekad, ipak ne toliko različit.

Nekoliko meseci kasnije, marta 1990, majka mi je pokazala Knjigu zapisa. Te večeri, Ma je sedela na svom uobičajenom mestu za trpezarijskim stolom i čitala. Sveska u njenoj ruci bila je visoka i uska, dimenzija minijaturnih vrata. Imala je labavi povez od pamučne vrpce boje oraha.

Iako je već odavno trebalo da budem u krevetu, Ma me je iznenađeno primetila.

„Šta je s tobom!”, uzviknula je. A onda je, zbunjena sopstvenim pitanjem, dodala: „Jesi li završila domaći? Koliko je sati?”

Odavno sam završila domaći i gledala sam horor film sa prigušenim tonom. Još uvek se sećam: nekog čoveka su upravo ubili šilom za led. „Ponoć je”, odgovorila sam uznemireno, jer je čovek bio mek kao testo.

Majka je pružila ruku i ja sam joj prišla. Obgrlila me je jednom rukom oko struka i stegla. „Hoćeš da vidiš šta čitam?”

Nagnula sam se nad svesku i zapiljila u skupinu slova. Kineski karakteri spuštali su se niz stranicu poput životinjskih tragova u snegu.

„To je priča”, reče Ma.

„O. Kakva priča?”

„Mislim da je roman. Tu je jedan pustolov po imenu Da-vej koji plovi za Ameriku, i junakinja po imenu Četvrti Maj, koja pešači kroz pustinju Gobi...”

Zapiljila sam se još više, ali reči su i dalje bile nečitljive.

„Nekada su ljudi čitave knjige prepisivali rukom”, reče Ma. „Rusi su to zvali samizdat, Kinezi su to zvali... pa, mislim da mi nemamo reč za to. Pogledaj koliko je prljava ova sveska, ima čak i malo trave na njoj. Bog samo zna koliko ju je ljudi nosalo... starija je od tebe nekoliko decenija, Li-ling.”

Zapitala sam se: A šta nije? Pitala sam da li je Ba prepisao ovu knjigu?

Majka je odmahnula glavom. Rekla je da je rukopis predivan, delo veštog kaligrafa, dok rukopis mog oca i nije bio nešto naročito. „Ova sveska je jedno poglavlje nečeg dužeg. Ovde piše: Broj 17. Ne piše ko je autor, ali vidi, tu je naslov, Knjiga zapisa.”

Spustila je svesku. Na trpezarijskom stolu, očevi papiri podsećali su na zapenušale talase koji nadiru i kao da će se svakog časa odvojiti od površine i preleti se na tepih. Tu je bila i sva naša pošta. Od Nove godine, Ma je počela da dobija pisma iz Pekinga, izjave saučešća od muzičara iz Centralne filharmonije, koji su tek kasnije saznali za očevu smrt. Ma je čitala ta pisma sa rečnikom pri ruci, jer su bila napisana na pojednostavljenom kineskom, koji nikada nije naučila. Obrazovana u Hong Kongu, majka je učila tradicionalno kinesko pismo. Ali na kopnu, krajem pedesetih, novo, jednostavnije pismo postalo je obavezno u komunističkoj Kini. Na hiljade reči je izmenjeno; na primer, 'pisati' (sje) izmenjeno je iz 寫 u 写, a 'znati' (ši) iz 識 u 识. Čak je i 'Komunistička partija' (gung čan dang) izmenjeno iz 共產黨 u 共产党. Ma je ponekad nazirala prethodni oblik reči, ponekad je nagađala njihovo značenje. Činilo joj se kao da čita pismo iz budućnosti, ili razgovara sa nekim ko joj je okrenuo leđa. Sve ovo dodatno je komplikovalo to što je sad retko čitala na kineskom i većinu misli izražavala je na engleskom. Nije volela kad pričam kantonski jer, kako je govorila: „Naglasak ti je potpuno iskrivljen.”

„Hladno je”, prošaptala sam. „Hajde da obučemo pidžame i ode-mo na spavanje.”

Ma je zurila u svesku, i ne slušajući me.

„Majka će ujutro biti umorna”, navaljivala sam. „Majka će dvadeset puta odložiti alarm.”

Osmehnula se, ali su joj oči iza naočara iz nekog razloga zasuzile. „Idi u krevet”, rekla je. „Nemoj čekati majku.”

Poljubila sam je nežno u obraz. Rekla je: „Šta je budista rekao pica-majstoru?”

„Šta?”

„Napravi mi jednu sa svime.”

Nasmejala sam se, prostenjala, pa se ponovo nasmejala, a onda zadrhtala, setivši se one žrtve s televizije, njegove testaste kože. Osmehnula se i odlučno me odgurnula.

Dok sam ležala u krevetu, razmotrila sam nekoliko činjenica.

Prvo, da sam u petom razredu bila potpuno drugačija osoba. Toliko dobrodušna, toliko dobra učenica i toliko sam se dobro uklopila tamo, da sam se pitala da li su moj mozak i telo odvojeni.

Drugo, da u siromašnijim zemljama ljudi poput Ma i mene ne bi bili toliko usamljeni. Na televiziji, siromašne zemlje su bile pretrpane ljudima, krcati liftovi koji pokušavaju da se uzdignu na nebo. Po šestoro ljudi je spavalo u jednom krevetu, dvanaestoro u istoj sobi. Tamo ste uvek mogli naglas da kažete šta mislite, uvereni da će vas neko čuti čak i ako to ne želite. Zapravo, ako biste želeli nekog da kaznite, mogli biste da ga odvojite iz kruga njegove porodice i prijatelja, izolujete ga u nekoj hladnoj zemlji i slomite ga usamljenošću.

Treće, i ovo nije bila činjenica već pitanje: Zašto je naša ljubav Ba značila tako malo?

Mora da sam zaspala, jer sam se iznenada probudila i videla Ma kako se nadnosi nad mene. Prstima mi je obrisala lice. Nikada nisam plakala danju, samo noću.

„Nemoj tako, Li-ling”, rekla je. Promrmljala je mnogo toga. „Ako si zarobljena u sobi i niko ne dolazi da te spase, šta ti preostaje?”

Moraš da udaraš u zidove i slomiš prozore. Moraš da se iskobeljaš i spaseš se sama. Jasno je, Li-ling, da plakanje ne pomaže čoveku da preživi”, kazala je.

„Zovem se Mari”, povikala sam. „Mari!”

Osmehnula se. „Ko si ti?”

„Ja sam Li-ling!”

„Ti si Devojka.” Upotrebila je ime od mila kojim mi se otac obraćao jer je reč 女 značila i 'devojka' i 'čerka'. Voleo je da se šali da se, tamo odakle je, siromašni nisu ni trudili da ćerkama daju ime. Ma bi ga pljesnula po ramenu i rekla na kantonskom: „Nemoj joj puniti glavu kao da je kanta za smeće.”

Zaštićena u njenom naručju, sklupčala sam se i ponovo utonula u san.

Kasnije sam se probudila čuvši Ma kako mrmlja nešto i kikoće se. Ova zimska jutra bila su tako sumorna, ali taj Main neočekivani smeh presekao je sobu poput zujanja električne grejalice. Koža joj je mirisala na čiste jastuke, na kremu od slatkog osmanta koju je koristila.

Kada sam prošaptala njeno ime, promrmljala je: „Eh.” A onda: „Eh, eh.”

„Hodaš li zemljom ili morem?”, pitala sam je.

„On je ovde”, odgovorila je razgovetno.

„Ko?” Pokušala sam da se zagledam u mrak u sobi. Zaista sam poverovala da je on tu.

„Usvojitelj. Taj hmmm. Taj... *Profesor.*”

Čvrsto sam stegla njene prste. Sa druge strane zavese, nebo je menjalo boju. Htela sam da krenem za njom u očevu prošlost, u koju ipak nisam verovala. Ljudi su mogli da krenu ka iluzijama, mogli su da vide nešto toliko zanosno da bi zaboravili da se vrata. Plašila sam se da se ni ona, kao ni moj otac, više neće sećati razloga da bi se vratila kući.

Život napolju – početak nove školske godine, redovni testovi, ushićenost matematičkim kampom – nastavljao se kao da nikada neće stati, gonjen napred kruženjem godišnjih doba. Očevi letnji i zimski kaputi još uvek su čekali pored vrata, ispod njegovih šešira i iznad njegovih cipela.

Početkom decembra, iz Šangaja je stigla debela koverta i Ma je ponovo sela ne ispuštajući rečnik iz ruku. Rečnik je malog formata, izuzetno debelo izdanje tvrdih korica sa zeleno-belim omotom. Stranice su, dok ih okrećem, prozračne i kao da nemaju težinu. Ponegde nađem masnu mrlju ili krug od kafe, od majčine šolje, ili možda moje. Svaka reč navedena je ispod svog korena, poznat i kao radikal, odnosno sastavnog dela za građenje drugih reči i pojmova. Ako svetlo, ili sunce 日 sija kroz kapiju, imamo prostor 間. Ako je iza kapije konj 馬, to je zaseda 闖, a ako su unutar kapije usta 口, imamo pitanje 問. Ako su tu oko 目 i pas 犬, imamo tišinu 闕.

Pismo iz Šangaja imalo je trideset strana i bilo je napisano paučinastim rukopisom; posle nekoliko minuta, umorila sam se gledajući majku kako se muči da ga pročita. Otišla sam u dnevnu sobu i posmatrala susede. Na drugoj strani dvorišta videla sam bedno božićno drvo. Izgledalo je kao da je neko pokušao da ga udavi ukrasnim trakama.

Kiša je pljuštala, a vetar zviždao. Donela sam majci čašu punča od jaja.

„Da li je s pismom sve u redu?”

Ma je spustila papire. Kapci su joj delovali podbulo. „Nije ono što sam očekivala.”

Prešla sam prstom preko koverta i počela da dešifrujem ime sa adrese pošiljaoca. „Žena?”, pitala sam, iznenada uplašena.

Majka je klimnula glavom.

„Ima jednu molbu”, rekla je Ma, uzevši mi kovertu i gurnuvši je ispod nekih papira. Prišla sam bliže, kao da je ona vaza koja samo što ne sklizne sa stola, ali u Mainim podbulim očima neočekivano

se ukazala neka emocija. Uteha? Ili, na moje zaprepašćenje, možda radost. Ma je nastavila: „Moli me za jednu uslugu.”

„Hoćeš li mi pročitati pismo?”

Ma se uštinula za hrbat nosa. „Mnogo je dugačko. Rekla je da godinama nije videla tvog oca. A nekada su bili porodica.” Oklevala je kod reči *porodica*. „Kaže da je njen suprug bio nastavnik kompozicije tvom ocu na Šangajskom muzičkom konzervatorijumu. Ali su izgubili kontakt. Tokom teških godina.”

„Kojih teških godina?” Počela sam da slutim da će svaka usluga podrazumevati američke dolare ili novi frižider strahujući se da će Ma dozvoliti da je iskoriste.

„Pre nego što si se ti rodila. Šezdesetih godina. Kada je tvoj otac bio student muzike.” Ma je oborila pogled, rezignirana. „Kaže da je tvoj otac prošle godine stupio u kontakt sa njima. Ba joj je pisao iz Hong Konga nekoliko dana pred smrt.”

Proradila mi je znatizelja. Znala sam da ne bi trebalo da joj dosađujem ali konačno sam, kako bih mogla da posložim stvari, rekla: „Ko je ona? Kako se zove?”

„Preziva se Deng.”

„A njeno ime.”

Ma je otvorila usta, ali nije ništa izgovorila. Konačno me je pogledala pravo u oči i rekla: „Ime joj je Li-ling.”

Imala je isto ime kao ja, samo što je ono bilo napisano pojednostavljenim kineskim. Posegla sam za pismom. Ma je odlučno stavila ruku preko moje. Preduhitrivši moje sledeće pitanje, nastavila je: „Ovih trideset strana su o sadašnjosti, ne o prošlosti. Deng Li-lingina ćerka je stigla u Toronto, ali ima problem s pasošem. Njena ćerka nema gde da ode, potrebna joj je naša pomoć. Njena ćerka...” Ma je hitro vratila pismo u kovertu. „Njena ćerka će neko vreme živeti sa nama. Jesi li razumela? Ovo pismo je o sadašnjosti.”

Zavrtelo mi se u glavi. Zašto bi neka neznanka došla da živi sa nama?

„Ćerka joj se zove Aj-ming”, rekla je Ma, pokušavši da me smiri. „Sada ću da telefoniram i dogovorim se oko njenog dolaska.”

„Jesmo li istih godina?”

Ma kao da se zbunila. „Ne, njoj je bar devetnaest godina, ona je studentkinja. Deng Li-ling kaže da je njena ćerka... kaže da je Aj-ming upala u nevolju u Pekingu tokom demonstracija na Tjenanmenu. Pobegla je.”

„U kakvu nevolju?”

„Dosta”, rekla je majka. „To je sve što treba da znaš.”

„Ne! Moram sve da znam.”

Ogorčena, Ma je zalupila rečnik. „Ko te je tako vaspitao? Prelmlada si da bi bila toliko radoznala!”

„Ali...”

„Dosta.”

Ma je sačekala da odem u krevet, pre nego što je obavila telefonski poziv. Pričala je svojim maternjim jezikom, kantonskim, sa kratkim upadicama na mandarinskom, i čula sam, čak i kroz zatvorena vrata, kako okleva oko tonova koji joj nikada nisu dolazili prirodno.

„Da li je tamo gde si sada mnogo hladno?”, čula sam Ma kako pita.

„Autobuska karta čekaće te na...”, dodala je.

Skinula sam naočari i zagledala se kroz zamagljeni prozor. Kiša je podsećala na sneg. Main glas zvučao mi je strano.

Posle duge tišine, stavila sam ponovo naočari, ustala iz kreveta i izašla. Ma je u ruci imala olovku i svežanj računa pred sobom, kao da čeka diktat. „Gde su ti papuče?”, kazala jre kad me je videla.

Rekla sam da ne znam.

„Odlazi u krevet, Devojko! Kako ne razumeš? Želim samo malo mira! Nikada me ne ostavljaj na miru, stalno me gledaš kao da misliš da ću...”, prasnula je Ma. Tresnula je olovkom o sto. Deliće se odlomio i otkotrljao preko poda. „Misliš da ću otići? Misliš da sam

sebična kao on? Da bih te ikada napustila i povredila kao što te je on povredio?” Usledila je duga, gnevna bujica reči na kantonskom, a onda: „Odlazi u krevet!”

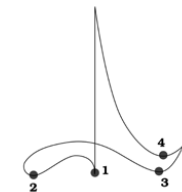
Izgedala je tako oronulo i krhko dok je sedela tamo, sa svojim starim, teškim rečnikom.

Odjurila sam u kupatilo, zalupila vrata, otvorila ih, zalupila još jače i briznula u plač. Pustila sam vodu u kadi, shvativši da zapravo samo želim da odem u krevet. Moji jecaji su prešli u štucanje, a kada je štucanje konačno prestalo, čula sam samo vodu kako kulja. Dok sam sedela na rubu kade, gledala sam kako mi se stopala izobličuju. Moje blede noge savile su se kada sam zaronila.

Setila sam se Ba. Gurnuo je kasetu u kasetofon, rekao mi da otvorim prozor i zaplovili smo Glavnom ulicom i Velikim severnim putem, uz treštanje Betovenovog 'Carskog' koncerta, koji je izvodio Glen Guld, pod dirigentskom palicom Leopolda Stokovskog. Note su se kotrljale, padajući u slapovima i uzlećući beskonačno uvis, a moj otac je dirigovao desnom rukom, dok je levom upravljao volanom. Pevužio je, melodično i prodorno, TA! Ta-ta-ta-ta, TA!

Ta, ta, ta! Imala sam osećaj da, dok trijumfalno paradiramo Van-kuverom, prvi stav ne stvara Betoven, već moj otac. Ruka mu se pomerala u taktu četiri četvrtine, uzbuđljivi drhtaj između četvrtog i prvog otkucaja,

i zapitala sam se zašto čovek koji je nekada bio slavan, koji je nastupao pred Mao Cedungom lično, nije čak u svom

domu zadržao ni klavir? Zašto je za život zarađivao kao prodavac? Zapravo, iako sam molila da me upišu na časove violine, moj otac bi uvek odbio. A ipak, eto nas, prolazimo gradom obavijeni ovom pobjedonosnom muzikom, tako da prošlost, Betovenova i očeva, nikada nije bila mrtva, već je samo odjekivala ispod vetrobrana, a onda se podigla i prekrila nas poput sunca.

Bjuika više nije bilo; Ma ga je prodala. Ona je uvek bila čvršća, poput kaktusa u dnevnoj sobi, jedine kućne biljke koja je preživjela Baov odlazak. Da bi živio, mom ocu je bilo potrebno više. Voda u kadi me je zapljuskivala. Posramivši se zbog svog rasipništva, zatorila sam slavinu. Otac je jednom rekao da je muzika puna perioda tišine. Ništa mi nije ostavio, ni pismo, ni poruku. Ni jednu jedinu reč.

Ma je pokucala na vrata.

„Mari”, reče. Okrenula je kvaku, ali je bilo zaključano. „Li-ling, jesi li dobro?”

Prošao je jedan dugi trenutak.

Istina je da sam oca volela više. Ta spoznaja mi je došla u istom času kada sam, bez ikakve sumnje, shvatila da moj otac sigurno trpi veliki bol i da me majka nikada ne bi napustila. I ona ga je volela. Zaplakavši, spustila sam dlanove na površinu vode. „Samo želim da se okupam.”

„Oh”, rekla je. Glas kao da joj je odjekivao u samoj kadi. „Nemoj da se smrzavaš tamo.”

Pokušala je ponovo da otvori vrata, ali ona su još uvek bila zaključana.

„Biće sve u redu”, konačno je rekla.

Više od svega, želela sam da se obe probudimo iz ovog sna, ali sam samo bespomoćno pljusnula vodu preko svojih suza i klimnula glavom. „Znam.”

Slušala sam bat njenih papuča, sve tiši kako se udaljavala.

Šesnaestog decembra 1990. Ma je došla kući taksijem sa novom ćerkom, koja nije nosila kaput, samo debeli šal, vuneni džemper, farmerke i platnene patike. Nikada do tada nisam upoznala neku devojkicu iz Kine, odnosno, neku koja je, kao i moj otac, došla iz prave kontinentalne Kine. Oko vrata joj je na uzici visio par sivih rukavica udarajući nervozno o njene noge. Krajevi plavog šala sa resama padali su joj napred i pozadi, kao kod naučnika. Kiša je lila kao iz kabla, a ona je išla oborene glave, noseći kofer srednje veličine koji je delovao prazno. Bila je bleđa, a kosa joj je svetlucala poput mora.

Nehajno sam otvorila vrata i razrogačila oči kao da nisam očekivala posetioce.

„Devojko”, rekla je Ma. „Uzmi kofer. Požuri.”

Aj-ming je zakoračila unutra i zastala na rubu otirača. Kada sam posegla za koferom, ruka mi je slučajno dotakla njenu, ali ona nije uzmakla. Umesto toga, pružila je drugu ruku i lako prekrila moju. Pogledala je pravo u mene, toliko otvoreno i radoznalo da sam stidljivo zatvorila oči.

„Aj-ming”, rekla je Ma. „Da vas upoznam. Ovo je moja Devojka.”

Otrgla sam se i ponovo otvorila oči.

Dok je skidala kaput, Ma je pogledala prvo u mene, a onda u sobu. Mrki kauč sa tri pruge kamilje boje znao je i za bolje dane, ali sam ga ukrasila svim cvetnim jastučićima i plišanim životinjama sa svog kreveta. Uključila sam i televizor, kako bi soba delovala živahnije. Ma mi je energično klimala glavom. „Devojko, pozdravi se sa svojom tetkom.”

„Zaista, u redu je da me zoveš Aj-ming. Molim te, zaista bih to, ahm, više volela.”

„Zdravo”, rekla sam kako bih ih obe umirila.

Kao što sam i pretpostavila, kofer je bio vrlo lagan. Slobodnom rukom, posegla sam da joj uzmem kaput, prekasno se setivši da ga Aj-ming nema. Ruka mi se kolebala u vazduhu poput upitnika. Posegla je, uhvatila me za ruku i snažno je protresla.

U očima joj je bilo pitanje. Njena kosa, zakačena pozadi sa jedne strane, a sa druge je slobodno padala, pa je izgledalo kao da uvek stoji iz profila, samo što se ne okrene ka meni. Ne ispuštajući moju ruku, nečujno je izula cipele, prvo jednu, pa drugu. Na šalu su joj svetlucale sićušne kapljice kiše. Naši životi su postali toliko skučeni, da se nisam sećala kada nam je poslednji put neko nepoznat ušao u kuću; Aj-ming je svojim prisustvom učinila da sve deluje strano, kao da su se zidovi nekako približili da je vide. Prethodne noći, konačno smo raščistile Baine papire i sveske, odloživši ih u kutije ispod kuhinjskog stola. Pa mi je površina stola sada delovala pomalo prazno. Oslobodila sam ruku, rekavši da ću staviti kofer u njenu sobu.

Ma ju je provela kroz stan. Povukla sam se na kauč pretvarajući se da gledam vremensku prognozu, koja je predviđala kišu do kraja nedelje, do kraja 1990, do kraja veka, pa čak i zauvek. Njihovi glasovi jurili su se poput žičara, s povremenim ćutanjem. Osetila sam napetost koja je vladala u stanu i imala sam osećaj da je pod napravljen od papira, da su posvuda ispisane reči koje ne mogu da pročitam i da jedan nepromišljeni pokret može sve ovo da sruši.

Jele smo zajedno, za trpezarijskim stolom. Ma je pomerila jedan list, preobrazivši sto od jajeta u krug. Prekinula je svoje brbljanje da mi uputi pogled koji je govorio: *Prestani da zuriš*. S vremena na vreme, noga bi mi slučajno šutnula jednu od kutija ispod stola, na šta bi se Aj-ming trgla.

„Aj-ming, da li ti smeta hladnoća?“, veselo je pitala Ma, ignorišući me. „Nikada dosad nisam doživela zimu pre dolaska u Kanadu.“

„Peking ima zimu, ali mi nije smetala. Zapravo, odrasla sam daleko odatle, na jugu, gde je bilo vlažno i toplo.“

„Nikada nisam bila u glavnom gradu, ali čula sam da prašina doleće iz zapadnih pustinja.“

„To je tačno.“ Aj-ming je klimnula glavom, osmehnuvši se. „Prašina nam je ulazila u odeću i kosu, čak i u hranu.“

Madlen Tijen
**NEMOJ REĆI DA
NEMAMO NIŠTA**

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korekura
Blum

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-399-3

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2021.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**
KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111(71)-31

ТИЈЕН, Мадлен, 1974-

Nemoj reći da nemamo ništa / Madlen Tijen ; prevod sa engleskog Vesna Stojković.
– 1. Deretino izd. – Београд : Dereta, 2021 (Београд : Dereta). – 481 str. ; 21 cm. –
(Dereta vam predstavlja ---)

Prevod dela: Do not say we have nothing / Madeleine Thien. – Тираж 1.000. – Beleške:
str. 475–481.

ISBN 978-86-6457-399-3

COBISS.SR-ID 44666889